

Underlag till förskolerapport 2021 för Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2021.....	3
Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar	3
Strukturella förutsättningar	3
Tillgång till förskola	4
Insatser för att stärka barns språkutveckling.....	4
Svenska språket och flerspråkighet	4
Nationella minoritetsspråk.....	6
Insatser för att höja personalens språkliga kompetens.....	7
Bedömningsgrunder för tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd.....	7
Förbättringar i personalens arbetssituation	7
Övriga utvecklingsområden i stadsdelsnämndsområdet.....	8
Förslag till kommunfullmäktige 2021	8

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2021

Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar

Strukturella förutsättningar

Merparten av stadsdelens barn i åldrarna 3-5 år går i förskola, cirka 98 procent. I augusti 2021 var 5 414 barn inskrivna i stadsdelens 83 kommunala förskolor. Jämförelsen med uppgifter för samma period förra året, visar på en minskning av 375 barn.

Minskningen medför konsekvenser för verksamheten, på enhets- såväl som stadsdelsnivå. För att möta det förändrade läget har anpassningar i verksamheten gjorts under år 2021 samt planeras för år 2022. Det handlar om strukturella och organisatoriska anpassningar likväl som lokalmässiga.

Andelen legitimerade förskollärare i stadsdelens förskolor i förhållande till kommunfullmäktiges mål är hög. Det rapporterade utfallet i tertialrapport 2 angående andel legitimerade förskollärare för år 2020 var 34 procent. Under samma period i år noterades en ökning till 39,8 procent. Fördelningen av andel legitimerade förskollärare är ojämn mellan enheter. Enheter med lägst andel har cirka 26% och enheter med högst andel har cirka 40% legitimerade förskollärare.

Vid samma mätning 2021 framgår även att 16 av 337 avdelningar saknar legitimerad förskollärare. Resultatet kan jämföras med år 2020 då 20 avdelningar saknade legitimerad förskollärare. Förskoleavdelningen arbetar utifrån en gemensamt framtagna rutin med olika lösningar för hur undervisning enligt skollagen ska säkerställas i de arbetslag som tillfälligt saknar förskollärare.

Personalens utbildningsnivå

En viktig del av förskoleavdelnings kompetensförsörjningsarbete är kontinuerlig kompetensutveckling för förskolans alla medarbetargrupper. Förskoleavdelningen fortsätter under 2022 med implementering och fördjupningar av processer som startades under 2021.

Arbetet har under 2021 omfattat ledarskapsutveckling för rektorer, mentorskap för nyexaminerade förskollärare, introduktion för nyanställda samt kompetensutveckling inom barn i behov av stöd, språkutvecklande arbete och digitalisering. Även kompetensutvecklingsinsatser för förskolornas kockar och kökspersonal om klimatpåverkan från livsmedel samt kosthållning i riktning mot en mer hållbar utveckling har startats under 2021 och fortsätter under 2022.

I kompetensförsörjningsarbetet ingår även att barnskötare som saknar grundutbildning uppmuntras att utbilda sig samt områden som VFU (verksamhetsförlagd utbildning för förskollärare) och APL (arbetsplatsförlagd lärande för barnskötare). Hägersten - Älvsjö har i år 60 barnskötare som utbildar sig till förskollärare. Det innebär att stadsdelen har störst andel deltagare av alla i staden.

Strukturella förutsättningar

Stadsdelsnämnderna Älvsjö och Hägersten-Liljeholmen slogs samman den 1 juli 2020. Detta

medför svårigheter med att få fram statistik för år 2019 som speglar den nya stadsdelsnämndens sammanslagna resultat. Därav redovisas uppgifter för 2020 och 2021.

	2021	2020	2019
Barn per grupp i genomsnitt totalt	16,1	16,4	
Barn per grupp i genomsnitt yngre barn	14,6	15,4	
Barn per grupp i genomsnitt äldre barn	18,1	17,7	
Antal barngrupper som saknar legitimerad förskollärare som kontinuerligt undervisar barnen (enligt ovan definitioner)	16	21	

Tillgång till förskola

Förskoleavdelningen har fått indikationer om att det eventuellt kan finnas barn i stadsdelen som inte går på förskolan, informationen är dock otillräcklig. Förskoleavdelningen har under 2021 varit i dialog med ansvarig samordnare på Utbildningsförvaltningen för att få en djupare förståelse och stöd i hur vi kan arbeta med att nå den eventuella målgruppen. Arbetet fortsätter under 2022, enhetschef för öppen förskola samt en förskolestrateg deltar i samarbetet med Utbildningsförvaltningens samordnare.

Introduktionsförskolan har arbetat uppsökande under 2020–2021, för att identifiera och skapa kontakt med nyanlända familjer vars barn inte går på förskola i dagsläget. En ökning av antal besök inom verksamheten har noterats trots att verksamheten har bedrivits i begränsade former under 2021 på grund av restriktioner kopplade till pandemin.

Alla vårdnadshavare ges information om rätten till förskola via [forskola.stockholm](https://www.stockholm.se/forskola) samt Öppet hus-tillfällen på förskolorna. Information erbjuds även på våra öppna förskolor och introduktionsförskolan kontinuerligt. För att underlätta valet av förskola, har alla förskolor introduktionsfilmer som kompletterar Öppet hus-tillfällen.

Stadsdelsnämnden har inte inventerat inskrivna barns deltagande i förskolan på ett systematiskt vis. Kunskap om enskilda familjer finns på respektive förskola, rektor ansvarar för dialog och har kännedom om orsaker i de individuella fallen.

En konsekvens av pandemin och nu senast av spridningen av RS-viruset är att fler familjer håller sina barn hemma från förskolan på grund av risken för smitta. Detta medför att rektorer har tätare dialog med familjerna för att följa upp orsak till frånvaron samt behovet av förskoleplats.

Insatser för att stärka barns språkutveckling

Svenska språket och flerspråkighet

Förskoleavdelningen har under 2021 tagit fram ett gemensamt språkprogram. Programmet består i nuläget av fem delar som bildar ett heltäckande stödmaterial för pedagoger och lednings språkarbete. Tanken är att det ska vara ett levande dokument som lätt kan uppdateras genom att lägga till och ta bort delar. Programmet i sin helhet är publicerat på stadens intranät, vilket gör att medarbetare lätt kommer åt den del som de behöver i arbetet.

Programmet innehåller delar om allmän språkutveckling, underlag för språksamtal och

språkinventering, Utbildningsförvaltningens stödmaterial för språkutveckling, Hägersten-Älvsjö ställningstagande i kultur, Skolbiblioteksplanen samt stödmaterial om stadsdelens pågående projekt kopplade till språk, kommunikation och kultur. Ytterligare delar är under framtagande och publiceras inom kort.

Språkprogrammet är framtaget utifrån genomförd inventering av förskolornas nuläge kopplat till utvecklingsbehov. Inventeringen är grunden för hur stadsdelsförvaltningen prioriterar för kompetensutveckling kopplat till barns språkutveckling. För år 2020 visade inventeringen ett behov av fördjupning av arbetet med kultur på förskolan, samt interkulturellt förhållningssätt, områden som fortsatte implementeras även under 2021.

Årets inventering har resulterat i en satsning på högläsning för samtliga förskolor. I samverkan med litteraturpedagogen Agneta Edwards har föreläsningar om högläsning genomförts, med tillhörande stödmaterial/reflektionsmaterial för både före- och efterarbete. Både facklitteratur och barnböcker har köpts in för att ytterligare skapa sammanhang för högläsningprojektet. Parallellt med föreläsningarna med Agneta Edwards, erbjöds medarbetarna utbildningar i användning av digitala verktyg i undervisningen tillsammans med Mediateket. Verktyg som Imovie, GreenScreen och QR var i fokus för att ge ytterligare dimension till bland annat språkutvecklande arbetet. Både nybörjar- samt fördjupningskurser erbjöds. Mediatekets kurser var en fortsättning på stadsdelens satsning på digitala lådor som genomfördes under 2020/2021.

Arbetet med de olika delar av språkprogrammet följs upp delvis via ett stadsdelsövergripande nätverk med fokus på språk men även i enheternas verksamhetsplan. En av förskoleavdelningens strategier håller utbildningar inom olika områden kopplat till språkprogrammet, samtidigt som resursenheten fokuserar på kompetensutveckling kring barn i behov av särskilt stöd. Som ett exempel har ungefär 65 medarbetare under 2021 deltagit i två dagars kurs om flerspråkighet i förskolan, åtta av tretton enheter har hittills haft genomgång av arbetet med språksamtal.

Deltagarna i nätverket för språk har gått Skolverkets utbildning till "Läs-, språk- och skrivutvecklare". Alla enheter har en kontaktperson för samverkan med bibliotekarier på lokala bibliotek.

Språkinventering genomförs årligen på samtliga enheter. Ansvariga på respektive enhet fyller i uppgifter för respektive förskola i en fil, som sammanställs till en fil för hela stadsdelen. En del av insamlandet av data är språksamtalen, där viktig information förmedlas av vårdnadshavare till förskolan.

Språkinventeringen ligger till grund för språkarbetet. Sammanställning av inventeringen presenteras för ledningsgruppen som analyserar helhetsbilden och ser mönster och behov. Även nätverket för språkarbete fördjupar sig i sammanställningen och sätter sin enhets inventering i förhållande till övriga stadsdelen. På så sätt skapas en bild av behoven likaväl som styrkor. Behovet av att bredda medarbetares kunskaper om undervisning kopplat till flerspråkighet är ett exempel på vad som har identifierats i analyser av inventeringen.

Ett tydligt exempel på nyttan med språkinventeringen kopplat till personalresurser är att finsktalande pedagoger har kunnat identifierats och kan därmed "lånas" ut till förskoleavdelningens finsktalande avdelning vid behov under kommande år. Ett annat exempel, både på enhets- respektive nämndnivå, är att inventeringen synliggör behov av extra insatser utifrån stor andel flerspråkiga barn på en förskola i förhållande till pedagoger med rätt

kompetens.

Inventeringen möjliggör även för enheterna att se vilka gemensamma språk barn och pedagoger har på respektive förskola samt möjliggör fördjupade analyser över pedagogers kunskapsnivå i SVA/flerspråkighet och behoven av kompetenshöjning kring undervisning av flerspråkiga barn.

Stadens satsning på 7,5 p i *Flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan* via Södertörns högskola följs upp av förskoleavdelningen via en nystartad arbetsgrupp där varje enhet har en representant. Gruppen är viktig för att hålla arbetet med interkulturalitet aktuellt och uppdaterat.

Nationella minoritetsspråk

Stadsdelsförvaltningen har ett övergripande ansvar att som förvaltningsområde bedriva ett särskilt arbete som främjar minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

På uppdrag av förvaltningsledningen har en arbetsgrupp startats som samordnas från förskoleavdelningen. Representanter från social omsorg, äldreomsorg, förskola och kommunikation ingår. Gruppen är nystartad och ska arbeta tills vidare under 2021 och 2022. Beslut om fortsatt uppdrag fattas i samband med uppföljning av VP-arbetet hösten 2022.

Målet med arbetsgruppens arbete är att tillgodose nationella minoriteters rättigheter i stadsdelens verksamheter. Gruppen ska arbeta för att öka kännedomen och sprida kunskap om nationella minoriteters rättigheter inom förvaltningens verksamheter samt förbättra förutsättningarna för verksamheterna att bedriva sitt arbete.

Arbetsgruppens uppdrag

- Inventera befintliga aktiviteter och resurser.
- Inventera utbildningsbehov inom området.
- Ta fram förslag på paketering av befintligt utbildnings- och inspirationsmaterial samt goda exempel i syfte att sprida det vidare inom förvaltningen.
- Samverka i klustret med Skärholmen stadsdelsförvaltning för de minoriteter som omfattas av statsbidraget, det vill säga sverigefinnar, tornedalingar och samer.

Förskoleavdelningens nätverk för språk är det forum förskolan använder sig av för att sprida kunskap om vårt ansvar att informera och ett diskussionsforum för hur vi bäst ska göra det. Språksamtalen används som ett tillfälle för att informera om rätten till förstärkt språkstöd.

Ett annat sätt har varit inköp av böcker på de nationella minoritetsspråken till alla öppna verksamheter för att synliggöra våra minoritets- och förvaltningsspråk och samtidigt ge information till besökande familjer.

Förskoleavdelningen har under 2021 fortsatt bedriva verksamhet på finska på en avdelning. Det finns ingen efterfråga av förskola på de övriga förvaltningsspråken i dagsläget.

Den största utmaningen för att fortsatt bedriva undervisning på den finska avdelningen är ojämn barntillgång samt tillgång till tvåspråkiga pedagoger. Anpassningar av verksamheten görs löpande då barnantalet fluktuerar och tillgången till tvåspråkiga pedagoger ändras. Ojämnheten innebär högre kostnader och ställer höga krav på flexibilitet i organisationen.

Insatser för att höja personalens språkliga kompetens

Förskoleavdelningen har påbörjat inventera behov av kompetenshöjning i det svenska språket för medarbetare på samtliga enheter. Drygt hälften av stadsdelens tretton enheter har hittills svarat på inventeringsenkäten. De inkomna svaren visar att bara ett fåtal medarbetare bedöms behöva kompetensutveckling i svenska språket. Det handlar om behov på olika nivåer, så som att reflektera över samt dokumentera undervisningen i skrift, förmedla styrdokumentens syfte och innehåll till vårdnadshavare men också, i enstaka fall, vardagsdialog med barn.

Krav på goda kunskaper i svenska språket i tal och skrift samt ett professionellt språkbruk ställs vid rekrytering av förskollärare och barnskötare. Rektor gör bedömningen om språkkompetensen är tillräcklig. Språktester genomförs inte i dagsläget.

Bedömningsgrunder för tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd

Det socioekonomiska anslaget fördelas delvis till Resursenheten som står för främjande och förebyggande insatser på olika nivåer, delvis till samtliga förskoleenheter inom stadsdelen. Fördelningen bidrar till bättre ekonomiska förutsättningar att tillsätta stöd till respektive barn i gruppen. Resursenheten bidrar med handledning i arbetslag och övergripande kompetensutveckling inom relevanta ämnen som främjar och stärker arbetet för alla barns rätt till undervisning och utveckling.

Förskolorna följer en checklista som stegvis beskriver arbetsgången vid upptäckta behov av särskilt stöd hos ett barn. Resursenheten har dialog med förskolorna tidigt i processen och lotsar arbetslagen framåt tillsammans med ansvarig rektor. Beroende på vad kartläggningen visar fattas beslut om fortsatt kartläggning på individnivå, ansökan om verksamhetsstöd i form av handledning eller ansökan om verksamhetsstöd i form av tilläggsbelopp.

Enhetschef för resursenheten genomför två barnkonferenser per år och bedömer barnets behov löpande. Ersättningen via tilläggsbeloppet är uppdelad i tre olika nivåer utifrån bedömda behov.

Förbättringar i personalens arbetssituation

Förvaltningen följer upp enheternas arbete med förbättrad arbetssituation för förskollärare och barnskötare regelbundet. Tertiärrapport 2 2021 visade att lokala handlingsplaner är framtagna på alla enheter och att dessa integreras i det ordinarie arbetsmiljöarbetet. Tydliga kopplingar görs till det systematiska kvalitetsarbetet med medarbetarenkäten. Flertalet enheter har förtydligat sin ledningsorganisation, utvecklat sina mötesformer, skapat arbetsmiljögrupper, utbildat hälsocoacher och effektiviserat sina mötes forum under 2021.

Insatserna har genererat generellt bättre resultat i årets medarbetarenkät, trots en pandemi. Enkäten visar större delaktighet och upplevd inflytande bland fler medarbetare i arbetsmiljöarbetet samt positiva reaktioner av ökad insyn.

Sjukfrånvaron har varit hög på grund av pandemin under 2021, vilket gör det svårt att dra slutsatser om eventuella kopplingar till det hälsofrämjande arbetet på enheterna.

Förskoleavdelningens ledningsgrupp har analyserat strukturella förutsättningars påverkan på arbetssituationen och identifierat både framgångsfaktorer och utvecklingsområden. Tydliga

framgångsfaktorer är transparens i organisationen, ett tillgängligt ledarskap och tydliga uppdrag genom övergripande och lokala styr- och stöddokument. Strukturella förutsättningar för forum för förskollärare, barnskötare, kockar samt särskild avsatt tid för arbetslagsreflektion är andra påverkande faktorer. Arbetsmiljögrupper som har särskilt ansvar att löpande lyfta arbetsmiljöfrågor har också upplevts som en framgångsfaktor.

Övriga utvecklingsområden i stadsdelsnämndsområdet

Förskoleavdelningens uppföljningar har identifierat tre övergripande utvecklingsområden som särskilt kommer att prioriteras under 2022. Hållbar utveckling/Agenda 2030, ledarskap och medarbetarskap samt undervisning.

Agenda 2030

Agenda 2030 omfattar social samt miljömässig hållbarhet. Det sociala hållbarhetsarbetet lägger fokus på barns rätt enligt barnkonventionen, aktiva åtgärder samt arbetet för barn i behov av särskilt stöd. Det miljömässiga hållbarhetsarbetet lägger fokus på att utveckla och förtydliga sambandet mellan fysisk aktivitet och rörelse, goda matvanor och hälsa samt klimatpåverkan och kemikaliesmart förskola.

Ledarskap och medarbetarskap

Ledarskap och medarbetarskap omfattar kompetensutveckling i det pedagogiska ledarskapet för förskollärare och arbetslag, samt tillgängligt ledarskap för rektorer. Ett årshjul för det systematiska kvalitetsarbetet tas fram för att ytterligare främja en likvärdig förskola och ett pedagogiskt ledarskap. Tydlig och planerad kommunikation i alla led har identifierats som en framgångsfaktor och utvecklingsområde.

Undervisning

Interkulturellt förhållningssätt fortsätter prägla utbildningen samt förskollärarnas och barnskötarnas kommunikation med barn och vårdnadshavare. Språkutvecklingsarbetet och förskolans digitaliseringsuppdrag ligger som ett raster över hela utbildningen.

Under 2021 utformades gemensamma ställningstaganden och strategidokument inom flera områden för att stärka förskolornas förutsättningar att erbjuda likvärdig utbildning och undervisning för alla barn. Fokus under 2022 ligger på implementering av dessa i utbildningen och undervisningen.

Förslag till kommunfullmäktige 2021

Hägersten -Älvsjö stadsdelsförvaltning föreslår en översyn av förskoleundersökningens intervall och innehåll.